Pregledni rad
DOI: 10.47152/Palic2026.14

SUŠTINA I CILJEVI ODBRANE U KRIVIČNOM POSTUPKU RUSKE FEDERACIJE

Miodrag N. SIMOVIĆ*
Marina M. SIMOVIĆ**

Princip obezbjeđivanja prava na odbranu osumnjičenog, odnosno optuženog je jedan od osnovnih principa krivičnog postupka i u Ruskoj Federaciji, koji se realizuje u svim njegovim fazama. Pravo na odbranu nije ograničeno mogućnošću korišćenja usluga branioca, pa je zato važno razlikovati pravo na odbranu i pravo na branioca. U tom kontekstu, ruska krivična procedura ima ne samo kaznenu, već i zaštitnu pravnu orijentaciju koja se ogleda u tome da zakonom podjednako budu zaštićeni i interesi oštećenih i prava optuženih (član 6. Zakonika o krivičnom postupku Ruske Federacije). Iako se štite prava i oštećenog i osumnjičenog, odnosno optuženog, odbrana u krivičnom postupku priznaje se kao djelatnost usmjerena na zaštitu lica koje je predmet krivičnog gonjenja od proizvoljnosti vlasti.

* Doktor nauka, redovni član Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine; redovni član Evropske akademije nauka i umjernosti; inostrani član Ruske akademije prirodnih nauka; redovni profesor Pravnog fakulteta Univerziteta u Bihaću, profesor emeritus; sudija Ustavnog suda Bosne i Hercegovine u penziji; https://orcid.org/0000-0001-5116-680X. E-mail: msimovic@anubih.ba

** Doktor nauka, redovni profesor Fakulteta pravnih nauka Panevropskog univerziteta "Apeiron" u Banjoj Luci; sekretar Ombudsmana za djecu Republike Srpske, https://orcid.org/0009-0008-3330-4023. E-mail: marina.simovic@gmail.com

U članku se razmatra pojam prava na na odbranu osumnjičenog, odnosno optuženog, otkriva suština i sadržaj, kao i subjekti ovog prava i njegove garancije. Uz to, analizira se i uticaj ovog prava i obaveze drugih učesnika u krivičnom postupku. Istovremeno, daje se klasifikacija naučnih pristupa definisanju ciljeva i imanentnih karakteristika odbrane. Na osnovu analize važećeg zakonodavstva, kao i naučne literature, izdvajaju se pet osnovnih svojstava odbrane u krivičnom postupku (nezavisnost, aleatornost, kvalifikovanost, zakonitost i efikasnost). Autori primećuju da krivičnoprocesna odbrana, uprkos svojoj specifičnosti, ima niz osobina, ali je njena presudna karakteristika, prije svega, nezavisnost. Članak je takođe posvećen problemima naučne i zakonodavne refleksije odbrane u krivičnom postupku.

Ključne riječi: pravo na odbranu, zakon, optuženi, krivični postupak, Ruska Federacija

UVOD

U savremenom društvu zaštita ljudskih prava i sloboda predstavlja jedan od prioritetnih pravaca državne politike (Алексеев, Овчинский, Побегайло, 2006). Jedan od najvažnijih aspekata zaštite prava je garancija ostvarivanja prava na odbranu u okviru krivičnog postupka. Pravo na odbranu (*право на защиту*) predstavlja skup procesnih prava koja omogućavaju optuženom (*обвиняемому*) ili osumnjičenom (*подозреваемому*) da efikasno štiti svoje interese i osporava optužbu, kako samostalno, tako i uz pomoć branioca (*защитника*) ili zakonskog zastupnika (*законного представителя*) (Манова, Сибирцев, 2020, стр. 79-86; Баев, 2006).

Pravo na odbranu obuhvata skup prava predviđenih i garantovanih krivičnoprocesnim zakonodavstvom za lica koja učestvuju u krivičnom postupku kao optuženi ili osumnjičeni, njihove zakonske zastupnike, kao i ovlašćenja koja su dodijeljena braniocu (Горбачева, 2003). U naučnoj zajednici postoje različiti pristupi definisanju sadržaja ovog prava (Парфенова, 2004). Prilikom proučavanja pitanja o zakonodavstvu koje reguliše obezbeđivanje prava na odbranu u krivičnom sudskom postupku, treba obratiti pažnju na norme Ustava Ruske Federacije (*Конституция*

Российской Федерации[1]) o pravu svakog lica na dobijanje kvalifikovane pravne pomoći, sudske zaštite, lične nepovredivosti, presumpcije nevinosti i drugih garancija zaštite prava i sloboda, zakonitih interesa pojedinca koji je postao subjekt protiv koga je pokrenuto i vodi se krivično gonjenje (Сибирцев, 2018). Pri tome, ove ustavne vrijednosti treba analizirati u odnosu na norme krivičnoprocesnog zakonodavstva (Абакарова, 2025, стр. 225-227) u cilju savladavanja normativno-pravne regulative zaštite u krivičnim predmetima, uključujući i uzevši u obzir blanketna, prije svega, zakonodavstva o advokaturi i advokatskoj delatnosti.

Prilikom razmatranja pitanja o aktima koje su donijeli viši organi advokatske zajednice treba imati u vidu da krivičnoprocesni zakon u odredbama koje regulišu postupak imenovanja i pristupa braniocu upućuje na akte koje je donijela Federalna komora advokata (*Federalьnая palata advokatov - FPA*), čime se ta organizacija priznaje kao učesnik zakonodavne prakse u procesu i garant obezbjeđenja kvaliteta pružene kvalifikovane pravne pomoći.

Prema članu 16. Zakonika o krivičnom postupku Ruske Federacije[2] (ZKP RF), osobi protiv koje se vodi krivični postupak, mora biti obezbijeđeno pravo na odbranu. Odgovarajuće obaveze su povjerene svim učesnicima u procesu koji imaju vlast – istražiteljima, tužiocima, sudijama.

Odbrana se može sprovoditi lično ili preko branioca (advokata ili druge osobe) i zakonitog zastupnika. Pri tome, zakon posebno određuje slučajeve obaveznog učešća branioca i obezbeđivanja njegovih usluga iz budžetskih sredstava.

OSTVARENJE PRAVA NA ODBRANU

Ostvarenje prava na odbranu je jedan od obaveznih uslova pravednog sudskog postupka i odnosi se na sve faze krivičnog postupka, uključujući fazu izvršenja presude. Branilac se obezbjeđuje od trenutka:

[1] Usvojena narodnim glasanjem 12. decembra 1993. godine sa izmjenama koje je odobrilo sveopšte rusko glasanje 1. jula 2020. godine. U skladu s Uredbom predsednika Ruske Federacije od 3. jula 2020. godine „O zvaničnom objavljivanju Ustava Ruske Federacije sa unijetim izmenama“, tekst je objavljen na „Zvaničnom internet-portalu pravnih informacija“ - *Официальном интернет-портале правовой информации* (*pravo.gov.ru*).

[2] Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации от 18 декабря 2001 года, N 174-ФЗ (ред. от 15.12.2025, с изм. от 20.02.2026).

donošenja rješenja o uključivanju u postupak lica kao osumnjičenog; stvarnog zadržavanja osumnjičenog za učinjenje krivičnog dela ili njegovog pritvaranja; uručenja obavještenja o sumnji (*podozrenii*) za učinjenje krivičnog djela, saopštavanja osumnjičenom rješenja o određivanju sudsko-psihijatrijskog vještačenja; početka primjene mjera procesne prinude (*мер процессуального принуждения*) ili procesnih radnji koje se tiču prava i sloboda.

Prema odluci Ustavnog suda Ruske Federacije (*Конституционного Суда Российской Федерации*), pravo na odbranu takođe imaju lica čija su prava i slobode ograničena, bez obzira na njihov formalni procesni status u krivičnom postupku. Vrhovni sud Ruske Federacije skreće pažnju na to da pravo na odbranu nije samo pravo da se koristi pomoć branioца (pravo na dobijanje kvalifikovane pravne pomoći), već i sva prava oптуженog, uključujući: podnošenje molbi, prikupljanje i predstavljanje dokaza, lično učešće u sudskom postupku itd.

Prema članu 46. ZKP RF, osumnjičeni ima pravo: znati o čemu je osumnjičen; davati objašnjenja i svjedočenja na maternjem jeziku ili jeziku koji poznaje; iznositi dokaze; podnositi molbe i izjave o izuzeću; besplatno koristiti pomoć prevodioca; upoznavati se sa zapisnicima istražnih radnji u kojima je učestvovao i podnositi primedbe na njih; učestvovati u istražnim radnjama koje se sprovode na zahtev odbrane i žaliti se na radnje (propuštanja) tužilaštva.

U skladu sa članom 47. ZKP RF, pored ovih prava, osumnjičeni može: koristiti pomoć branioca (uključujući besplatno); imati privatne i povjerljive sastanke sa braniocem, bez ograničenja u broju i trajanju; upoznavati se sa rješenjem o određivanju sudske ekspertize; postavljati pitanja ekspertu i upoznavati se sa ekspertiznim mišljenjem; upoznavati se po završetku preliminarnog istraživanja sa svim materijalima krivičnog predmeta i izuzeti iz krivičnog predmeta bilo koje podatke i u bilo kom obimu; praviti kopije iz materijala krivičnog predmeta o svom trošku; učestvovati u razmatranju njegovih žalbi pred sudom u krivičnom postupku, kao i pitanju o izboru mjere pritvora (*меры пресечения*) protiv njega; upoznavati se sa zapisnikom sa sudskog ročišta i podnositi primedbe na njega i žaliti se na presudu i učestvovati u razmatranju pitanja povezanih sa izvršenjem presude.

Pravo osumnjičenog da lično ostvaruje svoju odbranu realizuje se njegovim učešćem u sudskom postupku (Korякina, 2015, str. 20-24). Takvo učešće je moguće u dva oblika: neposredno ili korišćenjem

sredstava video-konferencijske veze. Osumnjičeni treba da bude na vrijeme obaviješten o datumu i vremenu sudskog zasjedanja kako bi imao dovoljno vremena za pripremu odbrane. Takođe, osumnjičeni ima pravo da se upozna sa materijalima predmeta po završetku preliminarne istrage i u svim fazama sudskog postupka.

U skladu sa članom 247. ZKP RF, sudski postupak u odsustvu (*в отсутствие*) optuženog može biti dopušten u slučaju da optužen u krivičnom postupku za krivično djelo najmanjeg ili srednjeg stepena težine. U izuzetnim slučajevima, sudski postupak za teška i posebno teška krivična dela može se voditi u odsustvu optuženog koji se nalazi izvan teritorije Ruske Federacije i/ili izbjegava dolazak u sud, ako ta lica nisu odgovarala po ovom krivičnom predmetu na teritoriji strane države.

Optuženi može biti udaljen iz sudnice zbog narušavanja reda ili nepostupanja po nalozima predsjedavajućeg ili sudskog izvršitelja (*судебного пристава*). Sudija mora objasniti optuženom odredbe zakona o mogućnosti njegovog udaljavanja, kao i posljedice takvog udaljavanja, pri čemu to treba učiniti prije nego što do narušavanja reda zapravo dođe.

Po povratku u sudnicu, optuženi može da sazna od svog branioca o sudskim radnjama izvršenim u njegovom odsustvu i izvedenim dokazima. Sud treba da obezbijedi pravo na dobijanje takvih informacija (Касаткина, 2006). U slučaju izvođenja optuženog iz sudnice, učešće branioca na suđenju je obavezno.

Izjava optuženog da odustaje od branioca zbog nedostatka sredstava za njegovu naknadu, odsustva advokata koga je pozvao ili mu je dodijeljen, kao i odustajanje od usluga konkretnog advokata, ne znači da u potpunosti odustaje od branioca. Takav otkaz može biti prihvaćen od strane suda samo ako je učešće branioca na sudskom zasjedanju faktički obezbijeđeno od strane suda.

U slučaju ako optuženi zbog svojih fizičkih ili psihičkih nedostataka ne može samostalno da ostvaruje svoju odbranu, učešće branioca je obavezno (*обязательно*). Pri tome se sudovima preporučuje da uključe u postupak odgovarajuće stručnjake (*соответствующие специалисты*) kako bi se obezbijedilo njihovo učešće na sudskom zasjedanju, tako da komunikacija sa sudom bude nesmetana i punopravna. U slučaju korišćenja video-konferencijske veze, optuženom mora biti objašnjeno i obezbijeđeno pravo

da komunicira sa braniocem koji se nalazi u sudnici u odsustvu drugih učesnika postupka.

SUBJEKTNI SASTAV ODNOSA U VEZI SA ODBRANOM

Pravo na odbranu se tumači prilično široko i nije povezano sa formalnim procesnim statusom lica osumnjičenog za krivično djelo (Петрухин, 1999, стр. 8). Zbog toga pravo na odbranu koriste ne samo osumnjičeni, odnosno optuženi, već I lice u odnosu na koje se razmatra pitanje o pokretanju krivičnog postupka; osuđeni i oslobođeni; lice u odnosu na koje je razmatrano pitanje o primjeni prinudnih medicinskih mjera; lice podložno prinudnim vaspitnim mjerama; lice u vezi sa kojim je krivični postupak ili gonjenje obustavljeno (bez obzira na razloge obustave); lice u vezi sa kojim se razmatra pitanje izručenja i svako lice čija prava mogu biti pogođena optužujućim aktivnostima (Насонова, 2014).

Interese optuženog mogu takođe da štite: njegov zakonski zastupnik (roditelj, staratelj i staralac); branilac – bliski rođak ili drugo lice, koje optuženi izabere, dopuštenom u procesu odlukom suda o branilac – advokat (profesionalni zastupnik).

PROCESNI POLOŽAJ ADVOKATA KAO BRANIOCA

Prilikom proučavanja pitanja o procesnom položaju advokata kao branioca potrebno je uzeti u obzir klasifikaciju njegovih prava, koja se diferenciraju u zavisnosti od univerzalnih, profesionalnih i krivičnoprocesnih prava, kao i uslove njihove upotrebe i obezbjeđenja. Prava takođe mogu biti proširena putem drugih sredstava i načina zaštite koja nisu zabranjena zakonom.

Granice prava advokata izražene su u njegovim obavezama. Odgovornost advokata razmatra se ne samo pred klijentom, već i pred sudskim i istražnim organima, prije svega u pitanjima obezbjeđivanja prisustva i poštovanja zakonodavstva. Takođe, treba obratiti pažnju na vrste odgovornosti advokata, kako etičke, tako i pravne prirode.

Pitanje o povredama prava na odbranu koje čine organi krivičnog gonjenja prema advokatu -braniocu treba razmatrati sa stanovišta posljedica koje izazivaju napadi na advokata u vezi sa obavljanjem njegove profesionalne dužnosti. Poseban značaj imaju kršenja prava advokata, koja mogu biti učinjena s ciljem da se on ukloni kao

nepoželjan, spriječi njegovo učešće, ilegalno i neopravdano ograničenje njegovih prava i sloboda. Takođe, treba razlikovati nelegitimne i neopravdane osnove za ograničenje profesionalnih prava advokata, njegove nezavisnosti i samostalnosti.

LIČNA ODBRANA U KRIVIČNOM POSTUPKU

Optuženi, čak i ako ima branioca, ima pravo da sopstvenim postupcima štiti i brani svoja prava. Pri tome, optuženi nije ograničen u izboru načina odbrane, za koje postoji samo jedan uslov – da ne budu suprotni zakonu. Optuženi može ostvariti svoje pravo na odbranu putem: davanje objašnjenja (svjedočenja) ili njihovog odbijanja (uključujući i odbijanje na sudu svjedočenja datih prije sudskog postupka); primjedbi protiv iznesene optužbe; podnošenja zahtjeva, izuzeća, žalbi; lično učešće na sudskim zasjedanjima o suštini predmeta ili prilikom rješavanja ličnih pitanja ili učešće putem video-konferencijske veze; učešće u raspravama i izlaganja sa završnom riječju (*последним словом*) i upoznavanje sa materijalima krivičnog predmeta.

PRAVNA POMOĆ

Pojam pravne pomoći (*юридической помощи*) u ZKP RF nije razjašnjen. Zato se on može pronaći u Fedepalnom zakonu od 31. maja 2002. godine № 63-FZ „O advokatskoj delatnosti i advokaturi u Ruskoj Federaciji“,[3] u kojem se pod pravnom pomoći advokata podrazumijeva: usmeno i pismeno savjetovanje optuženog*;* sastavljanje procesnih dokumenata; prisustvo istražnim radnjama, kratke konsultacije tokom sudskog ročišta (Manova, 2018).

PROCESNI AKTI BRANIOCA

Poznavanje procesnih akata advokata podrazumijeva postupak i razloge za njihovo podnošenje; zahtjeve koji se postavljaju pred procesne akte advokata; vrste procesnih akata (dokumenata) koje sastavlja i podnosi advokat u krivičnom predmetu. Za razumijevanje pojma i suštine procesnih akata advokata - branioca i razloga za njihovo

[3] Об адвокатской деятельности и адвокатуре в Российской Федерации.

podnošenje u pravima učesnika na strani odbrane – primjenjuju se odredbe glava V ZKP RF, posvećene podnošenju i razmatranju podnesaka.

Prema zodredbama ZKP RF, svaka radnja ili neaktivnost i izjava volje učesnika postupka podliježu tzv. dokumentovanju (*документированию*). U tom smislu, mjere reagovanja preduzete od strane branioca takođe su vezane za sastavljanje i podnošenje pisanih dokumenata (akata), čija efikasnost zavisi od pravilnog određivanja njihovog tipa, okolnosti povodom kojih se podnosi određeni akt, obrazloženja i opisa, uz poštovanje zahtjeva (Раджабова, 2021, стр. 270-272).

Da bi se razjasnilo pitanje o zahtjevima za sastavljanje krivičnoprocesnih akata od strane advokata-branioca i njihovih vrsta, potrebno je poznavati klasifikaciju akata odbrane u zavisnosti od pravne prirode [akti poštovanja *(акты соблюдения*), izvršenja (*исполнения*) i korišćenja prava (*ispolьzovanія prava*)]; sadržaja (usmjereni na obezbjeđenje prava učesnika postupka), povraćaj ugroženih prava, obezbjeđenje zakonitosti postupka istražnih i drugih procesnih radnji na prikupljanje dokaza.

PRIRODA ODBRANE U KRIVIČNOM POSTUPKU

Ustav Ruske Federacije u članu 48 garantuje svakom dobijanje kvalifikovane pravne pomoći, pri čemu ignoriše navođenje njenih ciljeva. Savezni zakon „O advokaturi i advokatskoj delatnosti u Ruskoj Federaciji“, iako navodi u članu 3. principe rada advokature, koji u kombinaciji sa odredbama ZKP RF mogu odrediti ciljeve krivične odbrane, ne daje jasnu definiciju ovih ciljeva. Bilo bi pravilno tvrditi da pravo na odbranu trenutno prolazi kroz novu (međunarodnu) fazu svog razvoja. Međutim, čak i kada je odraženo u velikom broju međunarodnopravnih akata, institut krivične odbrane, ipak, nema jasno definisana svojstva (Володина, 2018).

Teorija odbrambene aktivnosti u krivičnom postupku uvijek je izazivala duboko interesovanje kod istraživača u Ruskoj Federaciji (Корякина, Шаталов, 2021: 27-35). Ipak, treba istaći da, uprkos velikom broju naučnih radova posvećenih problemima odbrane u krivičnom postupku, mnoge njene fundamentalne odlike i dalje ostaju sporne, što aktuelizuje potrebu za naučnom refleksijom o razvijenim metodikama njenog istraživanja (kao i njihovim osnovnim rezultatima) (Корякина, 2020: 9-13).

S tim samim, suština ovakvog poimanja odbrane svodi se na to da u krivičnom postupku odbrana ima svojevrstan kompenzacijski karakter (*компенсационный характер*), da je ona logički suprotna optužbi, a pravo na odbranu znači pravo na odgovor na optužbu (*право ответа на обвинение*). Istovremeno, u teoriji ruskog krivičnog postupka predložen je i drugačiji pogled na suštinu krivičnoprocesne odbrane: ne kao na djelatnost koja se suprotstavlja optužbi, već koja se protivi nepravednim radnjama prema bilo kom učesniku postupka (Выдря, 1978: 23). Međutim, u ovom slučaju prikladnije je govoriti ne o zaštiti, već o očuvanju prava učesnika u postupku, jer zaštita kao vid djelatnosti u krivičnom postupku može se ostvarivati isključivo od strane subjekata koji ne raspolažu izvršnim ovlašćenjima (Парфенова 2004, 184). Ishodeći iz ovoga, funkcija odbrane od optužbe (član 15. ZKP RF) može se definisati kao djelatnost usmjerena na osporavanje učešća lica u izvršenom krivičnom djelu, na demantovanje optužbe, na prigovor protiv građanske tužbe, kao i na iznošenje argumenata koji potkrjepljuju neproporcionalnost ograničenja prava i sloboda lica koje je podvrgnuto krivičnom gonjenju (Дмитриева 2006, 5).

Govoreći o obilježjima krivičnoprocesne odbrane, prije svega treba istaći njenu nezavisnost, obezbijeđenu normama važećeg zakonodavstva i mogućnost da branilac samostalno formira stav o predmetu, određuje opšti model ponašanja i konkretna sredstva i načine ostvarivanja odbrane, isključujući direktan ili indirektan, skriven ili jasan uticaj bilo kojih lica na njegovo ponašanje u postupku u krivičnom predmetu“ (Сибирцев 2018, 9). Sljedeći znak krivičnoprocesne odbrane je njena kvalifikovanost (Корякина, 2019: 163–165). U skladu sa ZKP RF (član 42.), branioci u krivičnim stvarima su advokati. Po odluci suda, kao branilac zajedno sa advokatom može učestvovati jedan od bliskih rođaka optuženog ili drugo lice čije učešće zahtijeva optuženi. Lica koja nemaju status advokata, mogu učestvovati u krivičnom postupku samo zajedno sa advokatom (izuzetak je postupak kod mirovnog sudije).

Još jedna osobina odbrambene delatnosti je njen rizičan (aleatorni) karakter. Rizičan karakter odbrane proizilazi iz konfliktnosti onih pravnih odnosa u kojima se ona ostvaruje, kao i iz nezavisnosti i samostalnosti subjekata odbrambenih radnji. Pri sprovođenju krivičnog postupka rizičnost odbrane proizilazi iz njene kolizijske prirode – konfliktnog međudejstva interesa strane tužilaštva i odbrane (Корякина, Малыгина, 2020, 312–315).

Karakterišući osobenosti odbrane u krivičnim stvarima, mnogi autori govore o njenoj efikasnosti, koja, međutim, ne može biti svedena isključivo na rezultat. Efikasnost krivičnoprocesne aktivnosti u cjelini, obično se određuje kao postizanje istine u predmetu, uz poštovanje prava i zakonskih interesa lica koja učestvuju u postupku. Pri tome se takođe naglašava potreba uzimanja u obzir kojim sredstvima i metodama su postignuti navedeni ciljevi (Астафьев, 2013, 27, 45).

Na sličan način može se suditi i o efikasnosti odbrambene djelatnosti. Ako odbrambena delatnost, iako je omogućila postizanje postavljenih ciljeva, sprovođena nedopustivim sredstvima, uz kršenje zakona, teško da može biti priznata kao efikasna. Takva odbrana može se opisati kao devijantna (odstupajuća) koja nanosi direktnu štetu društvenim odnosima u vezi sa ostvarivanjem pravde i iskrivljuje pravosvijest građana koji su se obratili za kvalifikovanu pravnu pomoć (Рагулин, 2011).

Važno svojstvo odbrambene delatnosti, koje utiče na njenu efikasnost, jeste i njena povjerljivost koja podrazumijeva postojanje u zakonu jasnih garancija zaštite advokatske tajne. Još jedno značajno svojstvo odbrane u krivičnom postupku jeste to što je ona prilično jasno regulisana normama zakona, koji utvrđuje trenutak i način uključivanja branioca u predmet, njegova prava, slučajeve njegovog obaveznog učešća, razloge za njegovo isključenje. Za karakterisanje suštine odbrane značajni su i ciljevi kojima odbrambena djelatnost u krivičnom predmetu treba da bude usmjerena (Лазарева, 2000).

Često se kao cilj odbrane u krivičnim predmetima navodi pobijanje optužbe putem otkrivanja okolnosti koje opravdavaju osumnjičenog (optuženog) ili ublažavaju njegovu odgovornost (Селина, 2022). Pri takvom definisanju ciljeva, pod zaštitom se podrazumijeva aktivnost ne samo o pitanju opovrgavanja optužbe, već i zastupanja drugih prava, sloboda i zakonitih interesa osumnjičenog, odnosno optuženog (Мельниченко, 2010).

ZAKLJUČAK

Pojam „odbrana optuženog“ ima široko značenje. On obuhvata učešće branioca u svim procesnim radnjama, u svim stadijumima krivičnog postupka. To znači da može prisustvovati pretresu, oduzimanju predmeta, identifikaciji, a ne samo tokom ispitivanja ili

predstavljanja optužbe. Ovo obezbjeđuje mogućnost da pruži svom branjeniku potrebnu pomoć u različitim situacijama.

Advokat treba obratiti posebnu pažnju na kršenje prava osumnjičenog, odnosno optuženog, koje njegov branjenik sam ne bi primijetio zbog neznanja zakona. Mnoge od ovih povreda kasnije mogu uticati na izbor jedne ili druge mjere procesne prinude, te dati osnov za žalbu.

Učešćem u predmetu i braneći prava osumnjičenog, odnosno optuženog, advokat može blagovremeno objasniti branjenom posljedice određenih radnji. Savjetovati ga da li u ovim okolnostima davati izjavu protiv sebe ili zaključiti predistražni sporazum o saradnji. Veoma važnu ulogu ima advokat kada se rješava pitanje izbore mjere procesne prinude.

LITERATURA

Абакарова, П. Б. (2025) 'Уголовно-процессуальные гарантии реализации права на защиту'. *Молодой ученый*, *14*(565), 225-227.

Алексеев, А. И., Овчинский, В. С. и Побегайло, Э. Ф. (2006) *Российская уголовная политика: преодоление кризиса*. Москва.

Астафьев, А. Ю. (2013) *Процессуальные гарантии эффективности осуществления правосудия по уголовным делам судом первой инстанции.* Дис. ... канд. юрид. наук., Воронеж.

Баев, М. О. (2006) *Теория профессиональной защиты: тактико-этические аспекты*. Юрлитинформ, Москва.

Володина, Л. М. (2018) 'Назначение и принципы уголовного судопроизводства — ос нова нравственных начал уголовно-процессуальной деятельности'. *Вестник Университета имени О.Е. Кутафина (МГЮА), 2*, 16-23. https://doi.org/10.17803/2311-5998.2018.42.2.016-023

Выдря, М. М. (1978) 'Функция защиты в советском уголовном процессе'. *Советское государство и право*, 1.

Горбачева, Е. В. (2003) 'Функция защиты как необходимый элемент состязательного процесса'. *Право и правосудие*, 4, 55-60.

Григорян, В. Л. (2012) *Защита как системообразующий фактор уголовного судопроизводства и принципы ее осуществления*. Саратов

Дмитриева, Н. А. (2006) *Функция защиты в российском уголовном процессе и роль в ней института адвокатуры*. Автореф. дис. ... канд. юрид. Наук, Москва.

Касаткина С. А. (2006) *Публичность и диспозитивность в российском уголовном процессе*. Ставрополь.

Корякина, З.И. (2015) 'Теоретическая и нормативная основа права на защиту в уголовном судопроизводстве Российской Федерации'. *Евразийская адвокатура*, *3*(16), 20-24.

Корякина, З.И. (2020) 'Обеспечение права на консультирование подозреваемого и обвиняемого в досудебном производстве по уголовному делу'. *Российский судья*, 9, 9-13. *DOI 10.18572/1812–3791–2020–9-9–13*.

Корякина, З.И. и Малыгина, В. И. (2020) 'Понятие непрофессиональной защиты в российском уголовном судо производстве'. *Бизнес. Образование. Право, 4*(53), 312-315. *DOI 10.25683/VOLBI.2020.53.405. — EDN OYGWFL*.

Корякина, З.И., Шаталов, А. С. (2021) 'О лицах, обладающих правом на защиту в уголовном судопроизводстве', *Вестник Северо-Восточного федерального университета им. М. К. Аммосова*, № 4(24), 27–35.

Лазарева В. А. (2000) *Теория и практика судебной защиты в уголовном процессе*. Самара.

Манова Н. С. (2018) 'Адвокатская тайна в уголовном судопроизводстве'. *Вестник Университета имени О.Е. Кутафина (МГЮА),*2, 203-210. https://doi.org/10.17803/2311-5998.2018.42.2.203-210

Манова, Н.С., Сибирцев, Г.И. (2020). 'Сущность и цели уголовно-процессуальной защиты'. *Вестник Университета имена О.Е. Кутафина*, (МПОА), 1, 79-86. DOI: 10.17803/2311-5998.2020.75.11.078-087

Мельниченко, Р. Г. (2010) *Правовое регулирование института профессиональной ответственности адвокатов в РФ: монография*. Юрлитинформ, Москва

Москаленко, А. В. (2011) 'Об обеспечении конфиденциальности данных о личности защищаемых лиц в судебном разбирательстве'. *Уголовно-процессуальное законодательство в современных условиях: проблемы теории и практики*, материалы междунар. научн.-практ. конф. Москва, 155-160.

Насонова, И. А. (2014) 'Основные характеристики субъекта уголовно-процессуальной защиты'. *Вестник Воронежского института МВД России*, 3.

Парфенова, М. В. (2004) *Охрана конституционных прав подозреваемого и обвиняе мого в досудебных стадиях уголовного процесса России*. Москва.

Петрухин И. Л. (1999) ‘Человек как социально-правовая ценность’, *Государство и право*, 10, 83-90.

Рагулин А. В. (2011) *Процессуальные и тактические аспекты деятельности адвоката защитника в уголовном судопроизводстве: монография*. Юрлитинформ, Москва.

Раджабова, Э.М. (2021) ‘Принцип обеспечения права на защиту в уголовном процессе’. *Государственная служба и кадры,* 4, 270-272. https://doi.org/ 10.24411/ 2312-0444-2021-4-270-272

Селина, Е. А. (2022) *Участие адвоката в доказывании на досудебных стадиях уголовного процесса*. Монография. Проспект, Москва.

Сибирцев Г. И. (2018) ‘Антиномия реализации независимости адвокатской деятель ности и обеспечения права на квалифицированную юридическую помощь в проекте федерального закона О внесении изменений в Федеральный Закон `Об адвокатской деятельности и адвокатуре в Российской Федерации’. *Евразийская адвокатура*, *5*(36), 47-51.

Сибирцев, Г. И. (2018) *Обеспечение и реализация независимости адвоката-защитника в уголов ном процессе*. автореф. дис. ... канд. юрид. наук., Саратов.

Сибирцев, Г. И. (2019) ‘Границы и природа адвокатской тайны согласно решениям Конституционного Трибунала Республики Польша’. *Адвокатская практика*, 5.

Miodrag N. SIMOVIĆ*
Marina M. SIMOVIĆ**

ESSENCE AND OBJECTIVES OF THE DEFENSE IN THE CRIMINAL PROCEEDINGS OF THE RUSSIAN FEDERATION

The principle of securing the right to defense of the suspect, that is, the accused, is one of the basic principles of the criminal proceedings in the Russian Federation, which is implemented in all its stages. The right to defense is not limited by the possibility of using the services of a defense attorney, so it is important to distinguish between the right to defense and the right to a defense attorney. In this context, the Russian criminal procedure has not only a criminal, but also a protective legal orientation, which is reflected in the fact that the interests of the injured parties and the rights of the accused persons are equally protected by the law (Article 6 of the Criminal Procedure Code of the Russian Federation). Although the rights of both the injured party and the suspect, that is, the accused, are protected, defense in criminal proceedings is recognized as an activity aimed at protecting the person who is the subject of criminal prosecution against the arbitrariness of the authorities.

The paper examines the concept of the right to defense of the suspect, that is, the accused, reveals its essence and content, as well as the subjects of this right and its guarantees. In addition, the influence of this right and the obligations of other participants in the criminal proceedings are analyzed. At the same time, a classification of scientific approaches to defining the goals and immanent characteristics of defense is given. Based on the analysis of the current legislation, as well as the scientific literature, five basic characteristics of defense in criminal proceedings are distinguished (independence, randomness, qualification, legality and efficiency). The authors note that criminal

* Full member of the Academy of Sciences and Arts of Bosnia and Herzegovina; full member of the European Academy of Sciences and Arts; foreign member of the Russian Academy of Natural Sciences; full professor at the Faculty of Law of the University of Bihać, emeritus professor; judge of the Constitutional Court of Bosnia and Herzegovina in retirement; https://orcid.org/0000-0001-5116-680X. E-mail: msimovic@anubih.ba

** Full professor at the Faculty of Law of the Pan-European University "Apeiron" in Banja Luka; secretary of the Ombudsman for Children of the Republic of Srpska; https://orcid.org/0009-0008-3330-4023. E-mail: marina.simovic@gmail.com

procedure defense, despite its specificity, has a number of characteristics, but its crucial characteristic is, above all, independence. The paper is also devoted to the problems of scientific and legislative reflection of defense in the criminal proceedings.

Keywords: right to defense, law, accused, criminal proceedings, Russian Federation

© 2026 by authors

Ovaj rad se objavljuje pod licencom Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)